

การสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์
และชุมชนตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง
อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น*

The Creation of a Process of Forest Conservation Participation
of Monks and Communities in Line with the Buddhist Way
of Life in Huai Yang Sub-District Municipality,
Kranuan District, Khon Kaen Province

พระสมุห์บุญฤทธิ์ มหาบุญโญ (ศรีวิชัย), พระโสภณพัฒนบัณฑิต, พระมหาดาวสยาม วชิรปัญโญ
และพระมหาสำรอง สกนฺโต

Phra Samuh Boonyarith Mahaputhi (Sriwichai), Phra Sophonphattanabundit,
Phramaha Daosayam Vajiraputhi and Phramaha Samrong Sakthato
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: sriwichaiboon@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และ
ประชาชน ตามแนววิถีพุทธ 2) ศึกษากระบวนการ การอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธ
ของเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และ 3) ศึกษาการสร้างกระบวนการการมี
ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอ
กระนวน จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย
จำนวน 30 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การอนุรักษ์ป่าแบบมีส่วนร่วมโดยการมีพระสงฆ์ชาวบ้าน หน่วยงานราชการและองค์กรเอกชน
ร่วมกันในการอนุรักษ์ป่าโดยยึดประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตการใช้ประโยชน์ร่วมกันอย่างมีส่วนร่วม

*ได้รับบทความ: 24 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 22 มีนาคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 23 มีนาคม 2566

Received: February 24, 2022; Revised: March 22, 2023; Accepted: March 23, 2023

ตามแนววิถีพุทธประกอบไปด้วยลักษณะภูมิศาสตร์ ความเชื่อและศาสนา จิตสาธารณะและวิกฤตทางสังคม กับป่าและการสร้างเครือข่ายร่วมกับคนภายนอกชุมชนทั้งภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน

2. กระบวนการสร้างอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธ ด้วยการแสดงบทบาทสำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชนเนื่องจากชาวบ้านมองพระสงฆ์เป็นผู้เสียสละบำเพ็ญตน เพื่อประโยชน์ของประชาชน ผู้มีสติปัญญารอบรู้ ในด้านวิชาการต่างๆ

3. การสร้างกระบวนการ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น พระสงฆ์มีการอนุรักษ์และปลูกป่าตามหลักวิชาการ ป่าชุมชนใช้ประโยชน์ในการศึกษาปฏิบัติธรรมทั้งภาครัฐและคณะสงฆ์สนับสนุนขับเคลื่อนพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) การนำบุคคลภายนอกมาให้ความรู้และจัดเวทีเสวนาร่วมกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: การสร้างกระบวนการ; การอนุรักษ์ป่า; วิถีพุทธ

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the participation in forest conservation of monks and people according to Buddhist way; 2) to study the process of forest conservation of monks and communities according to the Buddhist way of Huai Yang Sub-District Municipality, Kranuan District, Khon Kaen Province; 3) to study the creation of a participation process in forest conservation of monks and communities in line with the Buddhist way of life in Huai Yang Sub-District Municipality, Kranuan District, Khon Kaen Province. This study was qualitative research carried out by analyzing documents and interviewing a target group of 30 key informants. The obtained data were interpreted by Descriptive Analysis.

The research results were as follows:

1. Participatory forest conservation by having village monks Government agencies and private organizations together in forest conservation based on the benefits that will occur in the future belief and religion Public mind and social crisis with forests and networking with people outside the community, both government and NGOs.

2. The process of building and conserving the monks' forests according to the Buddhist way by playing an important role in the existence of the community as villagers view monks as sacrificing ascetics for the benefit of the people wise man in various academic fields.

3. Process creation Participation in forest conservation of monks and communities in line with Buddhist way of life in Huai Yang Sub-District Municipality, Kranuan District, Khon Kaen Province Monks have conservation and forest planting according to academic principles. Community forests are useful for studying and practicing Dharma, both the government and the Sangha, supporting the power of Bowon (houses, temples, schools), bringing outsiders to educate and organizing a forum with the community, continually.

Keywords: Creation of a Process; forest conservation; Buddhist Way of Life

1. บทนำ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนั้น ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิดในโลก ทรัพยากรป่าไม้เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อทุกชีวิต โดยเฉพาะ มนุษย์และสัตว์ทั้งหลายทุกชีวิตล้วนเป็น สิ่งที่เกิดขึ้นมาจากธรรมชาติคือป่า และอาศัยป่านั้น ในการพัฒนาการเรียนรู้รวมถึงการสร้างสรรค สิ่งต่างๆ ให้เกิดเป็นวัฒนธรรมอันดีงามของแต่ละ สังคม นอกจากนั้นมนุษย์และสัตว์ต่างก็อาศัย ประโยชน์จากป่าในการดำรงชีวิตและการสืบพันธุ์ ดังนั้นเราจะพบว่ามนุษย์และสัตว์ต่างมีความ สัมพันธ์กับป่าอย่างใกล้ชิด

สำหรับพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็น องค์การทางศาสนาก็มีพัฒนาการทั้งด้านความเป็น มาและการขยายองค์การที่ต้องมีความสัมพันธ์อย่าง ใกล้ชิดกับป่าที่ไม่แตกต่างไปจากสิ่งมีชีวิตหรือ องค์การหรือสังคมอื่นๆ ดังจะพบว่าการแสวงหา โมกขธรรมคือการหลุดพ้นขององค์สมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้านั้น ก็ทรงเริ่มต้นที่การมุ่งตรงสู่ป่า เพื่ออาศัยความสงบจากป่านั้นในการพัฒนาจิต หรือแม้กระทั่งการตรัสรู้ของนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ของพระพุทธองค์ก็มีขึ้นภายใต้ต้นไม้ในป่า และเมื่อ

ตรัสรู้แล้วการแสดงธรรมครั้งแรกเพื่อประกาศ พระสัทธรรมก็ทรงแสดง ณ ท่ามกลางแห่งป่าคือ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน แม้แต่วัดหรืออารามเป็น ที่พักอาศัยของพระสงฆ์ทั้งหลายก็ล้วนแต่อยู่ในป่า โดยเฉพาะการกำหนดเขตในการทำกิจของสงฆ์ ก็ต้องกำหนดเอาชายป่าเป็นสำคัญ (มหาจุฬาลงกรณ ราชวิทยาลัย, 2539) ทั้งนี้ก็เพราะการอยู่ในป่านั้น ย่อมถือว่าเป็นวัตรที่ดีในการพัฒนาจิตใจตนเอง ตามหลักของการธุดงค์วัตร (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543, หน้า 114)

เราจึงพอจะมองได้ว่าป่าไม่มีความสำคัญ กับมนุษย์และสัตว์มากมาย มนุษย์และสัตว์ถ้าขาด ป่าไม้ก็ไม่สามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้ เพราะป่าไม้ เป็นผู้ให้ออกซิเจนแก่สัตว์โลกทั้งหลายไม่ว่าจะเป็น ทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม และป่าไม้ยังให้ความ สดชื่น ให้ความร่มเย็น ให้ความเป็นธรรมชาติ ให้ความสงบ เราจึงพอจะสังเกตได้ว่าแม้แต่ในทาง พระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าก็ตรัสรู้ในป่า เพราะป่า เป็นสถานที่สงบเหมาะแก่การปลีกวิเวกเพื่อ แสวงหาความสงบทางใจ

ดังนั้น เราจึงจะพบว่าพระพุทธศาสนา มีความผูกพันกับป่าเป็นอย่างยิ่งเพราะเหตุนี้

พระพุทธองค์จึงทรงสอนให้พุทธศาสนิกชนได้มีความรักและรู้จักบุญคุณของป่า (พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ), 2535, หน้า 18) ซึ่งหลักคำสอนดังกล่าวนั้นปรากฏอยู่ในหลักโอวาทปาฏิโมกข์ที่ว่าด้วยการปฏิบัติตนของพระภิกษุผู้เป็นศาสนทายาทของพระพุทธศาสนาว่าจะต้องละชั่ว ทำดี ทำจิตให้ผ่องแผ้วและท้ายสุดก็ทรงเน้นย้ำว่าต้องยินดีในเสนาสนะอันสงัด คือมุ่งให้พระเข้าไปสู่ป่าเพื่อบำเพ็ญสมณธรรม (พระเทพเวที (ประยุทธิ์ ปยุตฺโต), 2534, หน้า 5-7)

อย่างไรก็ตาม เราจะพบว่าในปัจจุบันนี้สถานการณ์ของป่าไม้นั้นกำลังอยู่ในขั้นวิกฤต เพราะมีการทำลายป่ากันเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้ก็เพราะมีสาเหตุมาจากความไม่รู้และความอยากหรือค้นหาของมนุษย์ที่ต้องการได้รับประโยชน์จากป่าด้วยการทำลายนำเอาต้นไม้มาทำประโยชน์เพื่อสนองความต้องการ (ค้นหา) ของตนในรูปแบบต่างๆ (พระมหาธีระวูฒิ ธีรธมฺโม (โสเมเกษตริณฺทร์), 2543, หน้า 17-20) ทำให้พื้นที่หรือจำนวนของป่าไม้ลดลงเป็นอย่างมากซึ่งผลจากการที่ป่าไม้ถูกทำลายนั้นก็ได้นำให้เกิดผลกระทบต่อโลกและธรรมชาติมากมายทำให้มนุษย์ได้รับความเดือดร้อนและในประเทศไทยเองสถานการณ์ของพื้นที่ป่าไม้ก็ถูกทำลายไม่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่นๆ ของโลกมากนัก ซึ่งผลจากการทำลายป่าก็ทำให้เกิดปัญหาทางสิ่งแวดล้อมมากมาย เช่น เกิดภาวะฝนแล้ง ดินเค็มเสีย เกิดน้ำท่วมอย่างรุนแรง เกิดปรากฏการณ์ดินถล่ม เป็นต้น

จากการกล่าวมาทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม

ร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น บทบาทสำคัญในการดำเนินการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และบทบาทดังกล่าวถือว่า มีความสำเร็จสามารถที่จะก่อให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นบทบาทที่สมควรจะต้องนำมาศึกษาค้นคว้าวิจัย เพราะเหตุใดการดำเนินการแก้ไขปัญหาหรือการอนุรักษ์ป่าในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นนั้น จึงประสบความสำเร็จ และความสำเร็จดังกล่าวมีปัจจัยอะไรที่มีอิทธิพลหรือเป็นคุณลักษณะและเป็นกลยุทธ์ที่สามารถทำให้ประชาชนให้ความร่วมมือได้ ซึ่งหากมีการศึกษาอย่างจริงจังแล้วคาดว่าจะได้รับประโยชน์จากผลการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างมากและเมื่อได้ผลการวิจัยอย่างไรแล้วก็จะสามารถนำไปเป็นข้อมูลเพื่อการศึกษาค้นคว้าในโอกาสต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และประชาชนตามแนววิถีพุทธ
2. เพื่อศึกษากระบวนการการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธของเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อศึกษาการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยในเชิงเอกสาร (Document Research) และการวิจัยภาคสนาม (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้กำหนดการวิจัย คือ การรวบรวมเอกสาร (Document Investigation) เพื่อทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิที่เกี่ยวข้องกับพระไตรปิฎก หนังสือ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย เอกสาร ตลอดจนข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง กับแนวทางการสร้างกระบวนการ การมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนว วิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นศึกษาจากแหล่งสถานที่จริง ได้แก่ เทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ

พื้นที่การวิจัย และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัย ได้กำหนดพื้นที่ในการศึกษา ได้แก่ เทศบาลตำบล ห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น โดยวิธี สัมภาษณ์ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลโดยวิธีการเลือกแบบ เจาจงและสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ พระสังฆาธิการ ตำบลห้วยยาง เจ้าหน้าทีรักษาป่า เจ้าหน้าที่เทศบาล ตำบลห้วยยาง ผู้นำชุมชนจำนวน 30 รูป/คน ได้แก่ 1) พระสังฆาธิการตำบลห้วยยาง จำนวน 8 รูป 2) เจ้าหน้าที่รักษาป่า จำนวน 2 คน 3) เจ้าหน้าที่ เทศบาลตำบลห้วยยาง จำนวน 1 คน 4) ผู้นำชุมชน จำนวน 9 คน 5) ผู้ทรงคุณวุฒิประจำหมู่บ้าน จำนวน 8 คน 6) นักวิชาการป่าไม้ จำนวน 2 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น จำนวน 30 รูป/คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Dept

Interviews) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และวิธีสังเกตการแบบการมีส่วนร่วม (Participant Observation) เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับแนวทางการสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วม ในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชน ตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาค้นคว้าจากหนังสือ เอกสาร ทฤษฎี ระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ใน การสร้างกระบวนการอนุรักษ์ป่าตามแนววิถีพุทธ ของเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามา ประมวลความรู้ สรุปเป็นกรอบแนวคิดขอบเขตการ วิจัยและกำหนดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย สร้างการ สัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิด เพื่อให้ครอบคลุม ขอบเขตของการวิจัย นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จ แล้วเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาชุมชนนิพนธ์เพื่อ ตรวจสอบแก้ไขปรับปรุงให้มีความตรงตามเนื้อหา และนำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ของคณะกรรมการที่ปรึกษาชุมชนนิพนธ์

การตรวจสอบเครื่องมือ นำแบบสัมภาษณ์ ที่ปรับปรุงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความ ถูกต้อง นำข้อเสนอแนะที่ได้ปรับปรุงแล้วจากผู้ทรง คุณวุฒิทั้ง 5 ท่านมาพิจารณาปรับปรุงแก้ไขให้ มี ความเหมาะสม จากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ แล้วไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

แบบสัมภาษณ์การวิจัย ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ บรรพชิต

และคฤหัสถ์ ส่วนที่ 2 สภาพบทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างกระบวนการอนุรักษ์ป่าตามแนววิถีพุทธของเทศบาลตำบลห้วยยาง ส่วนที่ 3 แนวทางการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญจำนวน 6 ท่าน ได้ทำการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อให้ได้เป็นแนวทางในการจัดทำข้อมูลครั้งนี้โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิที่เชี่ยวชาญจากสาขาต่างๆ

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และประชาชนตามแนววิถีพุทธ พบว่าการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของของพระสงฆ์และประชาชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยยางนั้นได้มีการปลูกจิตสำนึก เร่งรื้อให้มีการกระทำตามด้วยความรู้สึกรับผิดชอบด้วยความตระหนักชัดในผลกระทบที่จะเกิดหรือกำลังเกิดขึ้น งานวิจัยนี้การปลูกจิตสำนึกให้มีความรู้สึกรักและหวงแหนป่าชุมชนหรือทรัพยากรป่าไม้ในเขตชุมชนการรวมตัวกันของชุมชน บุคคลหรือกลุ่มคนที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน อาจจะเป็นการรวมตัวกันตามพื้นที่หรือไม่กำหนดตามพื้นที่ก็ได้ สมาชิกของชุมชนจะมีระบบการติดต่อสัมพันธ์กัน มีกฎเกณฑ์และการเรียนรู้

ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการ การจัดกิจกรรม และมีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน พระสงฆ์และประชาชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง ได้มองเห็นความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ในเขตอนุรักษ์ป่าวนอุทยานน้ำตกบ่าหลวงของเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

2. กระบวนการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธของเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น พบว่า กระบวนการสร้างและมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธได้แสดงบทบาทสำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชน เนื่องจากชาวบ้านมองพระสงฆ์เป็นผู้ประพาสธรรมมีความบริสุทธิ์เป็นผู้เสียสละบำเพ็ญตน เพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยบริสุทธิ์ใจ สำคัญที่สุดคือความรู้สึกว่าพระสงฆ์ เป็นผู้มีความรู้รอบรู้ในด้านวิชาการต่างๆ เห็นชาวบ้าน และสามารถให้คำแนะนำปรึกษา แก่ชาวบ้านได้เป็นอย่างดี จึงทำให้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด กลายเป็นผู้นำทางด้านชีวิตและจิตใจพระสงฆ์จึงมีกระบวนการสร้างและมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นผู้ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนให้แก่ประชาชนได้นำไปปฏิบัติแต่การที่จะประสบผลสำเร็จเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการถ่ายทอดและศรัทธาที่ประชาชนมีต่อวัด และพระสงฆ์ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้มีปริมาณและคุณภาพที่อุดมสมบูรณ์ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์มากที่สุด และยาวนานที่สุด ซึ่งมีวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้วานอุทยานน้ำตกบ่าหลวง ตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น

และหน่วยราชการที่รับผิดชอบเป็นผู้วางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ฝ่ายเดียวนั้นเปลี่ยนเป็นการให้ชุมชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการร่วมคิดร่วมปฏิบัติกับหน่วยงานราชการ เพื่อพัฒนานวนอุทยานน้ำตกบ่าหลวง ตำบลห้วยยาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

3. การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกะนวน จังหวัดขอนแก่น จากการสัมภาษณ์พระสังฆาธิการวัดป่า นักวิชาการป่าไม้ พระสังฆาธิการสายปกครอง และปราชญ์ในชุมชน พบว่าการอนุรักษ์ป่าในมุมมองของพระพุทธรศาสนาสามารถประยุกต์อยู่บนพื้นฐานของกฎธรรมชาติดำเนินการกำหนดแนวทางในการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยมีความตระหนักในเรื่องของความเปลี่ยนแปลงซึ่งต้องเข้าใจการเปลี่ยนแปลงเพื่อการยุติปัญหาในการจัดการสิ่งแวดล้อม และแนวคิดในการจัดการสิ่งแวดล้อมตามหลักของความเป็นจริง ทำให้มนุษย์มีทัศนคติที่ถูกต้องว่าทุกอย่างมีความเกี่ยวข้องต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน มนุษย์เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการอนุรักษ์ป่า การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีมนุษย์ต้องมีการบริหารจัดการตัวเองเสียก่อนซึ่งแนวคิดการประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาต้องตั้งอยู่บนแนวทางของความเป็นจริง ต้องรู้ระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่เรียกว่า อุดุนิยาม ได้แก่ ความจริงเกี่ยวกับสสารสิ่งแวดล้อมทางชีวภาพเรียกว่า พินนิยาม ได้แก่ ความหลากหลายทางชีวภาพ พันธุกรรม ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่เป็นธรรมชาติเกี่ยวกับพฤติกรรม

สิ่งแวดล้อมสำหรับมนุษย์เสียก่อน จึงจะสามารถช่วยกันอนุรักษ์ป่าไม้ในเขตเทศบาลตำบลห้วยยางได้ผลร้อยละเปอร์เซ็นต์ ป่าไม้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติมีประโยชน์สามารถสนองความต้องการของมนุษย์ได้ หรือมนุษย์สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น บรรยาอากาศ สัตว์ป่า แร่ธาตุต่างๆ สิ่งเหล่านี้ถ้าคนในชุมชนตำบลห้วยยางไม่ช่วยกันอนุรักษ์ต่อไปในอนาคตลูกหลานเราจะพากันอยู่อย่างไร ภาครัฐและคณะสงฆ์ควรส่งเสริมแนวทางการขับเคลื่อน 3 พลัง (บวร บ้าน วัด และโรงเรียน) ในการอนุรักษ์ป่าในพื้นที่ชุมชนที่วัดตั้งอยู่ทั่วประเทศ โดยให้ดำเนินการต่อเนื่องทุกปี ภาครัฐและคณะสงฆ์ควรตรากฎหมายในการอนุรักษ์ป่าโดยกำหนดให้พระสงฆ์และประชาชนได้มีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมและปลูกจิตสำนึกให้รักษ์ป่าแก่ชุมชน รัฐบาลและคณะสงฆ์ควรมีการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work Shop) เกี่ยวกับกระบวนการสร้างแนวทางการอนุรักษ์ป่าแก่วัด และบ้านที่ตั้งอยู่ในเขตป่าชุมชน ให้แก่พระสังฆาธิการทุกระดับทั่วประเทศอย่างต่อเนื่องตลอดไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของพระสงฆ์และประชาชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยยางนั้น พระสงฆ์และประชาชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง ได้มีการปลูกจิตสำนึก เร่งรื้อให้มีการกระทำตามด้วยความรู้สำนึกรับผิดชอบด้วยความตระหนักชัดในผลกระทบที่จะเกิดหรือกำลังเกิดขึ้นในงานวิจัยนี้ การปลูกจิตสำนึก ให้มีความรู้สึกรักและหวงแหนป่าชุมชนหรือทรัพยากรป่าไม้ในเขต

ชุมชนการรวมตัวกันของชุมชน บุคคลหรือกลุ่มคนที่มีความเชื่อหรือศรัทธาร่วมกัน อาจจะเป็นการรวมตัวกันตามพื้นที่หรือไม่กำหนดตามพื้นที่ก็ได้ สมาชิกของชุมชนจะมีระบบการติดต่อสัมพันธ์กัน มีกฎเกณฑ์และการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการการจัดกิจกรรม และมีการเกื้อกูลซึ่งกันและกัน พระสงฆ์และประชาชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง ได้มองเห็นความเสื่อมโทรมของทรัพยากรป่าไม้ในเขตอนุรักษ์ป่าวนอุทยานน้ำตกบ่าหลวงของเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่นในยุคโลกาภิวัตน์นี้

จะเห็นได้ว่าความสำคัญของพระสงฆ์ที่มีต่อชุมชนและชาวบ้านนั้น นอกเหนือจากการได้รับความเคารพศรัทธาจากชาวบ้านในฐานะนักบวชในพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ยังมีบทบาทความสำคัญต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน การกระทำหรือพฤติกรรมของพระสงฆ์ย่อมส่งผลต่อความเป็นอยู่ของชาวบ้านไม่มากก็น้อยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านจิตใจพระสงฆ์ยังมีหลักธรรมคำสอนทางศาสนาเป็นแนวทางในการกำหนดบทบาท และหน้าที่ในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2505 (กรมการศาสนา, 2539, หน้า 17-19) ได้กำหนดให้พระภิกษุผู้เป็นเจ้าสำนักทำการอนุรักษ์ส่งเสริมสภาพแวดล้อมภายในวัดให้มีความร่มรื่นและพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา นอกจากจะมีบทบาททั้ง 6 ด้าน คือ ด้านการศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ ด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ ด้านการสาธารณสุขสงเคราะห์ และด้านการบูรณะเสนาสนะ (พรชูลี อาชาวอำรุง และคณะ, 2549, หน้า 26-30)

ดังนั้น พระสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อชาวบ้าน พระสงฆ์จึงมีหน้าที่ในการสร้างคุณประโยชน์ให้กับชาวบ้าน มีบทบาทเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคม จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นส่วนหนึ่งที่มีสถานภาพทางสังคมเหนือคนทั่วไป จึงทำให้พฤติกรรมหรือการกระทำของพระสงฆ์ส่งผลต่อชาวบ้านเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยประสพสุข พันธุประยูร (2535) ได้ศึกษาเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้จังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย มีข้อเสนอแนะว่า ถึงเวลาแล้วที่พระสงฆ์จะต้องเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ป่า จึงเป็นการสมควรที่จะสนับสนุนให้พระสงฆ์ได้เข้ามามีบทบาทอย่างจริงจังโดยไม่ผิดกฎหมาย สิ่งที่เหมาะสมและมีกิจกรรมเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อให้พระสงฆ์มีประสิทธิภาพในบทบาทการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ไว้ 4 ประการ คือ 1) ควรเพิ่มพูนความรู้ในการอนุรักษ์ป่าไม้ให้กับพระสงฆ์เพื่อให้มีการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ 2) ควรให้กำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ เช่น ให้การยกย่องสนับสนุนประกาศเกียรติคุณ และถือว่าเป็นผู้นำและทำประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคมอย่างแท้จริง 3) ควรจัดให้มีกองทุนเพื่อเป็นปัจจัยในการปฏิบัติงานอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้เป็นการเฉพาะเพื่อพระสงฆ์จะไม่ต้องลำบากในการระดมทุนจากแหล่งอื่นมาเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดการอนุรักษ์ และ 4) ควรเป็นวิธีการอนุรักษ์ที่ไม่ผิดกฎหมายบ้านเมือง

กระบวนการสร้างและมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธ ได้แสดงบทบาท

สำคัญต่อการดำรงอยู่ของชุมชนเนื่องจากชาวบ้านมองพระสงฆ์เป็นผู้ประพาศธรรมมีความบริสุทธิ์เป็นผู้เสียสละบำเพ็ญตน เพื่อประโยชน์ของประชาชนโดยบริสุทธิ์ใจ สำคัญที่สุดคือความรู้สึกว่าพระสงฆ์ เป็นผู้มีสติปัญญารอบรู้ในด้านวิชาการต่างๆ เหนือชาวบ้าน และสามารถให้คำแนะนำปรึกษา แก่ชาวบ้านได้เป็นอย่างดี จึงทำให้มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกลายเป็นผู้นำทางด้านชีวิตและจิตใจ พระสงฆ์จึงมีกระบวนการสร้างและมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธในการเป็นที่พึ่งทางจิตใจและเป็นผู้ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอน ให้แก่ประชาชนได้นำไปปฏิบัติแต่การที่จะประสบผลสำเร็จเพียงไรนั้นขึ้นอยู่กับประสิทธิภาพในการถ่ายทอดและศรัทธาที่ประชาชนมีต่อวัดและพระสงฆ์การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เพื่อให้มีปริมาณและคุณภาพที่อุดมสมบูรณ์ และก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์มากที่สุด และยาวนานที่สุดซึ่งมีวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้วนอุทยานน้ำตกบ่าหลวง ตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น และหน่วยราชการที่รับผิดชอบเป็นผู้วางแผนการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ฝ่ายเดียวนั้นเปลี่ยนเป็นการให้ชุมชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมปฏิบัติกับหน่วยงานราชการเพื่อพัฒนาอุทยานน้ำตกบ่าหลวง ตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศกระบวนการสร้างและมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์ตามแนววิถีพุทธของเทศบาลตำบลห้วยยาง การสร้างจิตสำนึกของชาวบ้านทำให้เห็นความสำคัญของตนเองที่มีต่อป่าเขา เป็นสิ่งสำคัญในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของชาวบ้าน ท่านจึง

ชักชวนชาวบ้านให้มีส่วนร่วมด้วยการจัดกิจกรรมต่างๆ ขึ้นเพื่อสร้างความคุ้นเคยระหว่างชาวบ้านกับป่าเขา ชาวบ้านจะเกิดความรู้สึกในทางเกื้อกูลต่อกันมากขึ้นเพราะการมีส่วนร่วมนี้ ชาวบ้านจึงมีความเคารพและเห็นความสำคัญของตนเองและอยากมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าเขามากขึ้นอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของชุมชน หมู่บ้าน โดยเฉพาะอย่างป่าไม้ ภูเขา ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรอันสำคัญของชุมชนหมู่บ้าน เนื่องจากชาวบ้านต้องอาศัยป่าในการดำรงชีวิต ท่านจึงเล็งเห็นความสำคัญและประโยชน์ของป่าเขา แต่ป่าในแถวชุมชนหมู่บ้านได้มีความเสื่อมโทรมอย่างมาก และมีพื้นที่น้อยลงทุกปี ด้วยน้ำมือมนุษย์ซึ่งเป็นผู้อาศัยป่า ท่านจึงเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากคำแนะนำของชาวบ้านและหน่วยงานอื่นในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมได้มีจุดมุ่งหมายในการรักษาฟื้นฟูสภาพป่าเขาและรักษาสภาพเดิมไว้ให้คงอยู่มากที่สุด พร้อมกับการสร้างจิตสำนึกให้กับชาวบ้านด้วยการชักชวนชาวบ้านให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมอันดีของชาวบ้านต่อสิ่งแวดล้อมอันเป็นส่วนสำคัญในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้คงอยู่สืบต่อไป โครงการตามพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้มีพระราชดำริจัดทำโครงการต่างๆ ขึ้น เพื่อการอนุรักษ์ป่าไม้หลายโครงการทั่วประเทศ โดยเฉพาะโครงการป่ารักษาน้ำ โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง (อีสานเขียว) ศูนย์ศึกษาพัฒนาตามพระราชดำริและการปลูกป่าทดแทนในพื้นที่ต่างๆ ยังส่งผลให้มีการร่วมมือจากพสกนิกร

และองค์กรต่างๆ เป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ยังมีโครงการของเอกชน เช่น โครงการราชพฤกษ์ จัดโครงการปลูกต้นไม้เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าธรรมชาติ โครงการพระราชดำริ และโครงการเอกชนต่างๆ ที่จัดทำขึ้นเพื่อน้อมรำลึกในพระมหากรุณาธิคุณเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดความร่วมมือในหมู่พสกนิกร เพื่อทำการอนุรักษ์ป่าไม้ให้บรรลุเป้าหมายได้ นับว่าเป็นประโยชน์ต่องานอนุรักษ์ป่าไม้อย่างยิ่ง ซึ่งสอดคล้องกับงานของพระบูรพภักดิ์ บริบูรณ์ (2539) ได้ศึกษาเรื่องป่าไม้ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาและความเชื่อของชาวบ้าน: ศึกษากรณีความเชื่อของชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าไม้จังหวัดน่าน พบว่า ป่าไม้เป็นสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญยิ่งต่อมนุษยชาติ ในการช่วยรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ อันที่จะไม่นำมาซึ่งภัยพิบัติทางธรรมชาติแก่มนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลเมื่อฝนตกดินที่ไร้คุณภาพก็ไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ หรือไม่ก็เกิดอุทกภัยอย่างฉับพลัน ปัญหาการพังทลายของหน้าดิน ปัญหามลพิษ อุณหภูมิสูงขึ้น เป็นต้น

แนวทางในการสร้างกระบวนการอนุรักษ์ป่าตามแนววิถีพุทธ การนำเสนอหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ซึ่งป่าไม้ถือว่าเป็นหัวใจของสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญและเกี่ยวโยงกับทรัพยากรน้ำ ดิน อากาศ สัตว์ป่าทำให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติและการดำรงชีพของมนุษย์ ผู้ที่เกี่ยวข้องและสนใจการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สามารถนำเอาหลักคำสอนดังกล่าวของพระพุทธศาสนาไปปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการต่อไปเบื้องหลังของ

การปฏิบัติต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เบื้องหลังของการปฏิบัติต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีแนวคิด 2 ประการ คือแนวคิดพิชิตธรรมชาติ เป็นนายเหนือธรรมชาติและแนวคิดเอื้ออาทรต่อธรรมชาติ โดยถือว่ามนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ จะต้องดำเนินชีวิตให้เอื้ออาทรสอดคล้องเป็นอันเดียวกันกับธรรมชาติ เมื่อธรรมชาติถูกทำลาย มนุษย์ในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติย่อมได้รับผลกระทบทั้งในทางส่วนตัวและโครงสร้างอย่างไม่ต้องสงสัย การที่พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญการอยู่ป่า ทรงแนะนำให้ภิกษุอยู่ป่า (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539, หน้า 235) ทรงตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้ ย่อมเข้าไปอาศัยป่าช้าแห่งใดแห่งหนึ่งอยู่เมื่อเธอเข้าไปอาศัยป่าช้านั้นอยู่ สติที่ยังไม่ปรากฏก็ไม่ปรากฏ จิตที่ยังไม่ตั้งมั่นก็ไม่ตั้งมั่นอาสวะที่ยังไม่สิ้นไป ก็ไม่พึงความสิ้นไป และภิกษุนั้นไม่ได้บรรลุธรรมอันปลอดโปร่งจากโยคะอย่างสูงที่ยังไม่บรรลุด้วยส่วนปัจจัยเครื่องอุดหนุนชีวิต คือจิวรรูป ฌาน ฌานสมาสนะและศีลสมาธิสมาธิที่บรรพชิตจำต้องนำมาบริโภค ปัจจัยเหล่านั้นย่อมเกิดขึ้นได้โดยยาก ภิกษุนั้นควรหลีกไปเสียจากป่าช้านั้น ในเวลากลางคืนหรือในเวลากลางวันก็ตาม ไม่ควรอยู่ซึ่งเห็นด้วยกับงานของภทพร สิริกาญจน (2536, หน้า 21-29) ได้กล่าวถึงบทบาทของพระสงฆ์ไว้ว่า บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์มีความสำคัญในการพัฒนาสังคมด้านต่างๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยปฏิบัติหน้าที่ตามพุทธบัญญัติและจิตสำนึกที่ได้รับการอุปถัมภ์ด้วยปัจจัย 4

จากขรรวาส ดังนั้นพระสงฆ์ จึงได้ทำหน้าที่มีได้จำกัดอยู่เฉพาะในเรื่องการสั่งสอนศาสนธรรมและการปฏิบัติเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการช่วยเหลือประชาชน ทั้งด้านวัตถุและการแก้ปัญหาชีวิตอีกด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจุบันในพระพุทธศาสนาแก่ประชาชนทำให้มีความรู้ ความเข้าใจหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จ สุขความเจริญ และเลือกประกอบอาชีพที่นอกจากนี้ พระสงฆ์อาจให้คำปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิต โดยใช้พุทธธรรมเป็นแนวทาง ในบางกรณีบทบาทการสงเคราะห์ประชาชนทางด้านวัตถุด้วยได้แก่ การให้ที่พักอาศัยแก่นักเรียนต่างถิ่นและผู้มาปฏิบัติธรรมรักษาศีลในวัด และการให้ประชาชนที่ยากจนได้เช่าที่ดินของวัดในราคาถูกเพื่อปลูกสร้างบ้านพักอาศัย เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยการให้พระสงฆ์ศึกษาการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างถูกวิธี

1.2 หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้บุคคล หน่วยงานต่างๆ ในสังคมให้เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

1.3 หน่วยงานของรัฐและคณะสงฆ์ควรให้การสนับสนุนหรือยกย่องบุคคลหรือหน่วยงานต่างๆ ที่ให้ความสำคัญต่อหลักการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา ต้นน้ำ

ลำธารให้ปรากฏต่อสังคม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

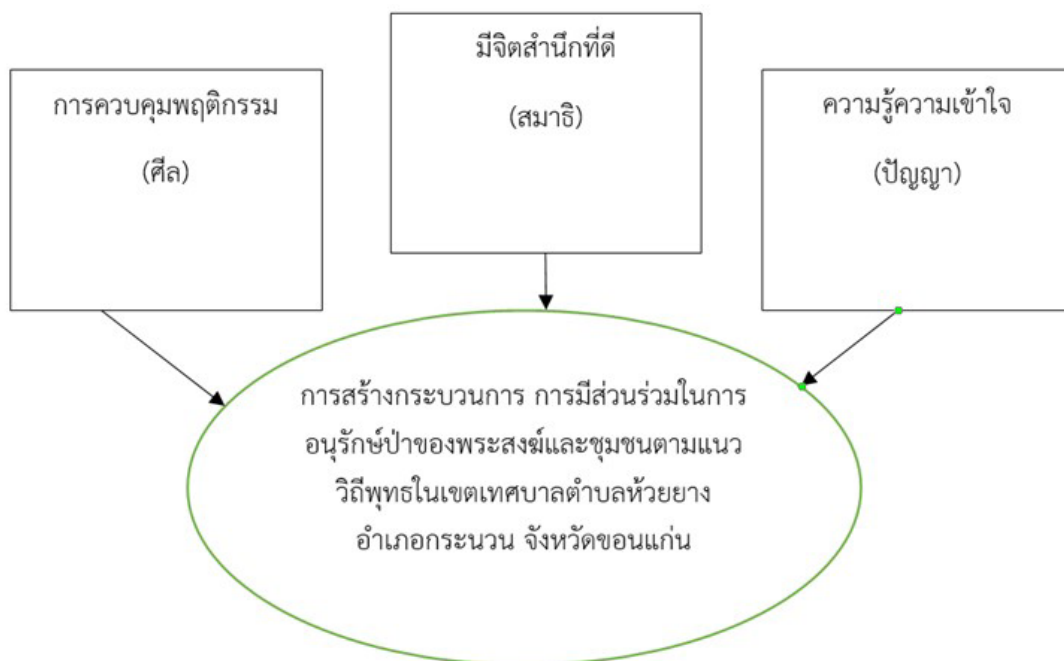
2.1 ควรศึกษาแนวทางการส่งเสริมการขับเคลื่อนพลังบวร (บ้าน วัด โรงเรียน) กับการสร้างกระบวนการอนุรักษ์ป่าตามแนววิถีพุทธในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์กับพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ การสร้างกระบวนการอนุรักษ์ป่าตามแนววิถีพุทธในมิติต่างๆ

2.3 ควรศึกษาพระสงฆ์กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในพระพุทธศาสนาเถรวาทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

กระบวนการอนุรักษ์ป่าตามแนววิถีพุทธ โดยหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ซึ่งป่าไม้ถือว่าเป็นหัวใจของสิ่งแวดล้อมที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำ ดิน อากาศ สัตว์ป่าทำให้เกิดความสมดุลของธรรมชาติและการดำรงชีพของมนุษย์ผู้ที่เกี่ยวข้องและสนใจการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้สามารถนำเอาหลักคำสอนดังกล่าวของพระพุทธศาสนาไปปรับประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตประจำวัน องค์ความรู้การสร้างกระบวนการ การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าของพระสงฆ์และชุมชนตามแนววิถีพุทธในเขตเทศบาลตำบลห้วยยาง อำเภอกระนวน จังหวัดขอนแก่น ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2539). *คู่มือการปฏิบัติงานด้านศาสนา*. กรุงเทพฯ: กรมการศาสนา.
- ประสพสุข พันธุ์ประยูร. (2535). *บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรชูลี อาชวอำรุง และคณะ. (2549). *โครงการศึกษาวิจัยการศึกษาทบทวนโครงการครู พระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม*. (รายงานฉบับย่อ). กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2534). *พระกับป่ามีปัญหาอะไร*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้ว.
- พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาส อินทปัญโญ). (2535). พระสงฆ์กับการอนุรักษ์ป่า. *นิตยสารเสขิยธรรม*, 9(2), 18.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระบูรณรณ บิริบูรณ์. (2539). ป่าไม้ที่ปรากฏในคัมภีร์พุทธศาสนาและความเชื่อของชาวบ้าน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระมหาธีระวุฒิ ธีระมโน (โสสมเกษตรินทร์). (2543). บทบาทของพระสงฆ์ต่อบุคคลในการชี้นำและปลูกจิตสำนึกประชาชนชนบทเพื่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้: ศึกษาเฉพาะกรณีพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส จังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต).
- พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภัทรพร สิริกาญจน์. (2536). หน้าที่ของพระสงฆ์ตามพุทธบัญญัติ: แนวคิดและบทบาทของพระคำเขียนสุวณโณ ในการพัฒนาชุมชน. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

